

3 juni 1946

Skvaller och debatt

T. NORWID har som polsk flykting varit bosatt i Sverige sedan 1939; han är en av författarna till "Landet utan Quisling", en skildring av Polen under den tyska ockupationen. På hösten 1944 reste han till England och efter krigets slut till Belgien, Holland, Frankrike och Tyskland. Han har nu i en bok samlat intrycken från denna resa, och framför allt från samtal med människor — icke ordinära intervjuobjekt, utan "vanliga" människor — av skilda nationer, samhällsklasser och åskådningar.

Diskussionen i Europa, anser Norwid, är för närvarande i stor utsträckning mörklagd. "Sanningen sitter i huvudet, och strutsens huvud är i detta nu dolt under jorden." Författaren gör inte anspråk på att tala om "sanningen", men han vill åtminstone förmedla "skvaller", öppet tala om vad han iakttagit och vad folk tänker på och talar om.

Delvis har hans bok blivit skvaller i sämre mening än denna. Författaren talar litet för mycket om sina privata upplevelser, hans berättartid, som vill vara lätt och cynisk, blir ibland helt enkelt smaklös. Särskilt när det gäller Belgien och Frankrike stannar han så länge och intresserat vid skörlevnaden och förfallet att bilden utan tvivel blir oriktig. En tredjedel av boken kunde med fördel ha strukits bort.

Vad som alldeles övervägande ger arbetet dess värde är de långa samtalen med representanter för olika politiska uppfattningar och miljöer. I dessa framträder Norwid som en kunnig, fördomsfri och intelligent observatör. Det är sällan man utanför statsvetenskapen — och långt ifrån alltid inom denna — finner så klagörande analyser. Dialogerna om Polens läge och om de kommu-

T. NORWID: Europa skvallrar.
Fredborgs. Pris 12 kr.

nistiska och nazistiska ideologierna är beundransvärda i sin åskådighet och sin strävan till objektivitet. Framför allt har författaren blick för tidsmomentets betydelse i åsiktsbildningen. Om man arbetar på tillräckligt lång sikt och är övertygad om att denna sikt kan bevaras, ter sig handlandet på kort sikt som oväsentligt. Den intelligente franske kommunisten kan försvara sitt partis och den ryska förebildens svängningar och hänsynslösa propaganda med att slutmålet är gott och att ledarna ständigt har det i tankarna; han är inte rädd för att vad man under årtionden gör och säger skall bli vana och karaktär. Polens omvandling efter ryskt mönster försvaras med att landet en gång skall vinna på de lidanden som det polska folket nu genomgår. På liknande sätt resonerade nazisterna. Man väddar till de ofödda generationerna och anser sig få sanktion genom det fria instämmande de en gång kommer att ge. Den demokratiska humanisten förkunnar däremot att ändamålet icke helgar medlen och att dåliga medel lätt förvandlas till ändamål.

Norwids syn på Europa präglas av den resignerade pessimism som hans eget lands öde måste framkalla. Världskriget började, påpekar han, som en kamp för Polens frihet; vid dess slut kan ingen med fog påstå att Polen är fritt, men man fingerar att så är fallet, och en resning i målet är otänkbar. Hopplösheten har emellertid inte hindrat Norwid att skriva en rolig och stimulerande bok.

H. T—n